

בינ"ו

עמ"י

עש"ו

ספר קנין תורה

חלק השלישי

קניינים לבן תורה
בענין פסיקת ההלכה
כמו הרמב"ם
כהלכה למשה מסיני.
וקבלת הוראות הרמב"ם

עשרים וארבעה מאמרים, המבארים באר היטב, את ענייני קביעת פסיקת ההלכה למעשה, כדעת הרמב"ם דווקא, ודבריו ב"משנה תורה" הם כהלכה למשה מסיני, וכל התורה שבעל פה כולה. והיתה לבאר תוקף קבלת הוראות הרמב"ם, ושקבלנו הוראות הרמב"ם בכל העולם כולו, ושקבלה זו היא כהלכה למשה מסיני. לעומת קבלת הוראות מרן השלחן ערוך, שאינה כהלכה למשה מסיני. והסתעפויות בנושא, לפרטיו וגדריו וענפיו.

וכל האמור כאן, הוא בנין אב מספרי יצחק ירנן מלפני למעלה מארבעים שנה (הוחל בהתשל"ג והסתיים בהתשע"ג)

חיברתי וערכתי כיד ד' הטובה עלי בס"ד
הצב"י יצחק ברדא ס"ט

חונה פה הישיבה הגדולה "יצחק ירנן" אשקלון תכב"ץ
קרית "איש מצליח" אשקלון. ומהבר הספרים "יצחק ירנן" ועוד.

– ג –

אל חברי המערכת המוציאה לאור
את ספרי הרמב"ם המדוייקים מאד
"מהדורת מופת"

בט"ד שלהי שבט התשע"ג.

*לכבוד מערכת נכבדה, הרבנים הגאונים שליט"א,
מחברי מהדורת מופת "מפעל משנה תורה להרמב"ם"
ובראשם הרב יוחאי מקבילי שליט"א
שלום וברכה מאלוקי המערכה!*

הגיע לידי כרך ראשון, של המהדורא הנפלאה, בצירוף מכתבי ברכה, ועברתי על הספר כולו מתחילה ועד סוף, ועינא דשפיר חזי מהדורת מופת ממש, ויישר כח על כל המפעל וחפץ ד' בידכם יצלח. וזכות הרמב"ם תגן בעדכם אלף המגן, אמן.

והנה מאות שנים לא היתה אפשרות לעמוד על טיבו של ספר זה ועל מחברו הדגול המורם מעם, כפתגם חכמי דורו: "ממשה ועד משה לא קם כמשה". לכן ארשה לעצמי לשרטט שורותיים אלו:

א. במכתבי הברכה, דומני שלא ידעו חכמי ישראל עד היום הזה ממש, מה זה הרמב"ם ומה זה משנה תורה. ומרוב גלויות נבצר לעמוד

על מהותו הנכונה. לרוב היקפה ורבידיה. וגם לרבות המערכת היקרה עם כל יקרותה שידעה להעריך ולדייק את הספר, ועד למכתב האחרון שאמר בשם הרב נחמן מברסלב ש"כשיבוא משיח יפסקו את הלכה כמו הרמב"ם". ועם כל הכוונה הרצויה בזה, בשבח הספר ומחברו, מ"מ משתמע מתוך דבריו, עכ"פ לעת עתה עדיין לא הגיעה השעה לפסוק כדעת הרמב"ם. ואחר המחילה הראויה, מי הוא זה שיוכל לומר כן, מול הנשר הגדול שהביא לנו את כל התורה שבעל פה, בשלימות מוחלטת, ללא חסרון כי הוא זה, מאז חיבור הראשון של תורה שבעל פה, הוא "ששה סדרי המשנה" שחיבר רבינו הקדוש. וכעדות הרמב"ם עצמו, שלא הקדימו שום מחבר זולתו. ומה לנו לחכות עד המשיח, כי דומה שמשיח כבר בא לישראל מאז הרמב"ם, ועדיין הוא איתנו, ובצילו אנחנו חוסים.

ואומר את דבריו, מרגלא בפומייהו דרבנן: "ממשה ועד משה, משה לא קם כמשה", וכוונת הדברים, שממשה רבינו שפסק תורה לישראל ועד הרמב"ם, לא קם כמשה.

ואני מוסיף: כמו שמשה רבינו דן יחידי, וההלכה היא למשה מסיני, כך הרמב"ם דן יחידי, וההלכה היא למשה מסיני. ואמנם שיג ושיח היה לי עם חכמי הדורות הללו, לאמר: ההלכה למעשה כיום, היא רק כמו הרמב"ם בלבד, שקבלנו הוראותיו, בכל העולם, כהלכה למשה מסיני! וזאת יותר מאשר קבלת הוראות מרן השלחן ערוך שאינו כהלכה למשה מסיני. ולהסביר זאת, חיברתי ספר שלם בשם: "קנין תורה", בנשימה אחת, במשך שנה קצרה, להסבירם הענין. ותמנע היתה מהם להבין דבריי.

ב. ולכן ממוצא דבר אתה למד, שחכמי ישראל לדורותיהם, לא הכירו ולא ידעו מי זה הרמב"ם אפילו לא כמלוא פי מחט. עד אשר טעו לחשוב, להעמיד מחלוקת הפוסקים מול דברי הרמב"ם כשוים, וממילא לפסוק על פי הכלל, ולמנותו עמהם יחד עם יתר עמודי ההוראה. ולראות במחלוקתו עם הרי"ף והרא"ש "אחרי רבים להטות". ובמטותא מנייהו, דברי הרמב"ם הם הלכה למשה מסיני, ואינם בגדר ספק, אלא בתורת ודאי. עד אשר הודיענו הרמב"ם בבטחון גמור ומוחלט: "שספרו מקבץ לכל התורה שבעל פה כולה". מה שלא עשה זאת שום חכם מחכמי ישראל לעולמים. והאחריות גדולה עד מאד, אשר צועקת: דרשני, אכן !!!

אמנם חכמי ישראל לדורותיהם, הכירו ושיבחו והתייחסו בכבוד ראש לרוב גדלותו, וכל אחד באשר הוא שם, כי לא יכלו ולא ידעו להכירו, ולכן הניחוחו בראש כל אדם, כמאמר העם: רמב"ם ראשי תיבות: ראש מדברים בכל מקום". או הניחוחו עם שלושת עמודי ההוראה. אולם לא ידעו שאור העולם שוכן בתוכם.

אבל בגלל הגלויות, וחוסר היישוב לכל עם ישראל וחכמי ישראל לדורותיהם זה שמונה מאות שנה, נמנע מהם לדעת מהות הספר משנה תורה, שלא לכבוד הפרפאה הנאה, שמו נאה לו משנה תורה, אלא פשוטו כמשמעו, שאחרי תורה שבכתב, הספר השני, הוא "משנה תורה להרמב"ם" שמקבץ לכל התורה שבעל פה כולה, ללא חסרון וללא ספק.

ואסתפק במאמר קצר, שיכיל בתוכו את כל התובנה הזו:

ובכן, רב אשי חיבר ששים ואחת מסכתות, של התלמוד הבבלי, אשר הוא יתד ופינה של התורה שבעל פה, הכולל בתוכו גם את מה שנפסק בירושלמי שקדם לו. וכל דבריו ומנהגיו

וגזרותיו היא חובתנו היום כלשון הגאונים ורב שרירא באגרתו. ומכיון שכל תורה שאין לה בית אב אינה תורה (ירושלמי שבת ר"פ ר"א דמילה). לכן, מוכרחים להיות אמונים רק על התורה שבעל פה, שרק היא הבית אב הלכה למעשה, שהוא התלמוד הבבלי.

וכעת בשום לב גדול, העירנו במפתיע רבנו הרמב"ם, באגב מוחלט, שרב אשי שחיבר ששים ואחת מסכתות תלמוד בבלי, באו לידינו ממנו רק שלושים וחמש מסכתות בלבד!!!

ואם כן: אייה עוד עשרים וחמש מסכתות התלמוד הבבלי, החסרים לנו? שלא באו לידינו עד עצם היום הזה? האם אכן?

ודומה, שאף אחד עד היום, לא שם לב על זאת, וכיצד קרה שלא העירו בזה, ולא הזכירו זאת. וכיצד לא התמודדו עם החסרון הגדול האדיר, שכמעט קרוב לחצי תורה נעלמו בתהום הנשיה.

והתשובה הנפלאה לא איכזבה לבוא:

אכן הרמב"ם, כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף, יפרוש כנפיו יקחהו, ישאהו על אברתו, ממש, כך. הגיש לנו את כל התורה כולה, כאילו לא חסר לנו מאומה, ממש אנחנו מפונקים ומתרפקים על דוד'ו יגאלנו. ולכן לא עלה בדעתינו זאת. כי באמת:

הרי כולנו יודעים, שיש גמרא לכל משנה, דהיינו גמרא המבארת את מסקנת ההלכה בתורה שבעל פה. ורב אשי חיבר את התלמוד הבבלי, ששים ואחת מסכתות במספר. ובאו לידינו רק שלושים וחמש מסכתות.

ומעתה נשאלת השאלה הגדולה: אבל מה נעשה לאותן משניות בשלוש סדרים זרעים קדשים וטהרות שחסרים לנו בפועל עשרים וחמש מסכתות גמרא, שלא באו לידינו, והם המבארים ופוסקים את ההלכות למעשה, בכל המשניות הללו?—

מי יפתור את התעלומה?—

ואיך נביא את אותן משניות, לגאולת המעשה?—

ומיד אנחנו מתעשתים:

בואו ונראה מה עשה הרמב"ם, שאמר לנו, שהוא הביא את כל התורה שבעל פה כולה, להלכה ולמעשה.

ובכן מה עשה הרמב"ם, האם לא פסק לנו בהלכות אלו? והצדק עמו, כי אין לו גמרא, ולכן לא פסק?—

והנה להפתעתנו, אכן הרמב"ם צועד בבטחה בכל המשניות הללו, עם מבוא נועז לזרעים וטהרות, וגם לקדשים. וכמו שראינו חלקו למעלה, בהסברה רחבה נוראה ומקיפה מאד את כל המשניות הנמצאים בסדרים הללו.

ומביא לנו גם את כל ההלכות למעשה, היוצאים מכל המשניות הללו, ונבכי הסוגיות מכל המסכתות וחמש סדרי הירושלמי הנמצאים איתו בלבד!!!,

והתוספתות וספרא וספרי וכו', והתלמוד הבבלי המדוייק מאד, וכל דברי רבנן סבוראי על כל כתביהם הנכונים והמדוייקים, ומסקנות הגאונים בכל התורה כולה, כוללים גם את כל המסכתות החסרים לנו מהתלמוד הבבלי דהיינו הגמרא.

ואל נשכח את בקשתו, צוואתו, עצתו, ... :

"ראוי לך, אם אתה מומי שגבר חשקו לדעת, הטומאות וטההרות, והבנת כל מה שנכלל בסדר זה, שתדע על פה תחילה כל ההקדמות שהקדמתי במבוא זה, עם לשון הפרק הראשון הזה של כלים, וגם פירושינו בו, עד אשר תדעהו על פה היטב מאד, עד שיהא שגור בפיך בלי שתצטרך לאמץ מחשבתך כדי לזכרו. ולא יספיק לך כלל לכך לקרא אותו ולעבור עליו, ואפילו תקראהו אלף פעמים, בלי שתדעהו על פה לא יספיק לך זה, אלא יהיה שגור על לשונך כמו קריאת שמע..."

ויש להוסיף, ואנחנו נאמר:

*אם בהלכות טומאה וטהרה, דורש הרמב"ם מאיתנו:
"יהיה שגור על לשונך כמו קריאת שמע".*

*ממילא ברור הדבר, שבכל התורה כולה, פשיטא,
"שצריך שיהיה שגור על לשונינו כמו קריאת שמע".*

*ולא די, אלא אם הוא מבקש מאיתנו, ברור שהוא ידע
הכל בעל פה כמו קריאת שמע !!!*

וכלשון מו"ר ועט"ר הגאון האמיתי הנאמ"ן בכל דבריו:
"אם כך מצווה המחבר לקוראים, מה יהיה המחבר
עצמו?"

אם כך בדיני טומאות וטהרות שאינם נוהגים בזה"ז,
מה יהיה בשאר דיני התורה?". עכ"ל.

והדברים מדברים בעד עצמם.].

ואם בינה שמעה זאת!!!

ולכן, בהגלות נגלות שרבנו הנשר הגדול הרמב"ם כנשר יעיר
קינ'ו וק'ן קולמוסו, להביא לנו את כל דיני התורה הקדושה כולה
בשלימות, יותר שלימה בהרבה ממה שהביא לנו בעל התלמוד רב
אשי, שהרי העיד בנו מה שעשה, שהציל לנו מתהום הנשיה את
כל התורה כמעט חציה שנאבדה מאיתנו, ולא היתה לעולמים, וכל
זה נעלם מעיני קדשם של רבותינו הראשונים החל מבני דורו, ועד
דורנו זה כשמונה מאות שנה. וענין זה לא ידעו עי'ט ואתה דע
לך!!!

לכן נבצר מכל חכמי ישראל לדורותיהם להכיר את הרמב"ם,
אבל בהגלות נגלות, כולנו צריכים לרבנו משה הרמב"ם בשביל כל
התורה כולה, כי ממש ער משה לא קם כמשה. ומכאן ולהבא
חושבנא טבא, שכולם ילכו אחרי פסקי הרמב"ם בלבד, ולהוסיף
עליהם גם את פסקי מרן השלחן ערוך, אם אינם סותרים לדברי
הרמב"ם. ותו לא.

*על כן יבורכו המערכה הנפלאה של מהדורת מופת, הרבנים
הגאונים שליט"א, כי אנשי מופ'ת המה, להביא לכל העם מקצה,
את הרמב"ם בשלימותו, כספר הספרים, אשר אין שום צורך בשום
ספר מבלעדי "משנה תורה" ששמו יאה לו. והפליאו במהדורא זו,*

לפרש ולבאר בקצרה, בצד כל עמוד, את הדברים הצריכים ביאור, ובפרט עפ"ד הרמב"ם גופיה במקומות אחרים, כפירוש המשניות ותשובותיו ועוד. שהם ממש משלימים ומוסיפים ספסלים ללמוד את הרמב"ם הלכה למעשה, בקלות יתירה. וישר חילם לאורייתא. יזכו לברך על המוגמר בכל הכרכים הנוספים, להנחיל לישראל תורה שלימה. אמן. וסמוך לחתימה הגיעני גם הכרך השני של הביאור, וישר חיליהו אורייתא, והי רצון שיזכו לברך על המוגמר בקרוב דידן. אמן.

הכותב וחותם לכבוד המערכה הנפלאה,
תחזקנה ידיכם לברך על המוגמר,
וישר חילכם לאורייתא.

הצב"י יצחק ברדא ס"ט
מחבר הספרים "יצחק ירנן".

דבק טוב

יותר נעים להוצאה המושלמת להוסיף בפתח הספר באותו מקום
שציינתם... ויהיה הוא ספרך... את המובאות הללו:

לכל הספרים:

"וכל פרק ופרק, אחלק אותו להלכות קטנות,

כדי שיהיו סדורים, על פה"

(סוף הקדמת הרמב"ם למשנה תורה).

ובן:

**”וכל פרק נחלק להלכות כדי שיהיה נקל לדעת
אותו על פה למי שירצה או לזכור דבר ממנו”.**

(הקדמת ספר המצוות).

ואחריו מה שהדפסתם.

ואילו בכרך טהרה יש להוסיף:

**”ראוי לך, אם אתה ממי שגבר חשקו לדעת, הטומאות
והטהרות, והבנת כל מה שנכלל בסדר זה, שתדע על פה תחילה
כל ההקדמות שהקדמתי במבוא זה, עם לשון הפרק הראשון הזה
של כלים, וגם פירושינו בו, עד אשר תדעו על פה היטב מאד,
עד שיהא שגור בפוך בלי שתצטרך לאמץ מחשבתך כדי
לזכרו. ולא יספיק לך כלל לכך לקרא אותו ולעבור עליו, ואפילו
תקראהו אלף פעמים, בלי שתדעו על פה לא יספיק לך זה, אלא
יהיה שגור על לשונך כמו קריאת שמע...”**

ויש להוסיף, ואנחנו נאמר:

**אם בהלכות טומאה וטהרה, דורש הרמב”ם מאיתנו:
”יהיה שגור על לשונך כמו קריאת שמע”.**

**ממילא ברור הדבר, שבכל התורה כולה, פשוטא,
”שצריך שיהיה שגור על לשונינו כמו קריאת שמע”.**

ואם בינה שמעה זאת!!!

תיקון טעות דפוס בעמוד לג בפתח דבר
הערה 1 צ”ל: המתאים למוחו של הרמב”ם.

אצרף קטעים ממכתב שכתבתי לחכם אחד ששאל וביקש הסבר:

דע, שהרמב"ם, כל מאוויי נפשו היו:

"עד שתהא תורה שבעל פה כולה סדורה בפי הכל, בלא קושיא ולא פרוק..."

עד שיהיו כל הדינים גלויים לקטן ולגדול בדין כל מצוה, ובדין כל הדברים שתיקנו חכמים ונביאים...

כללו של דבר, כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם, בדין מדיני ישראל, אלא יהיה חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה, עם התקנות והמנהגות והגזרות שנעשו מימות משה רבנו ועד חיבור התלמוד, וכמו שפרשו לנו הגאונים בכל חיבוריהם שחיברו אחר התלמוד.

לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם". (הקדמת הרמב"ם למשנה תורה).

הרי לפנינו, כמה הבטחות מפתיעות, ומרחיקות לכת, לפי הבנתנו על כל פנים, הבטיח לנו הרמב"ם בהקדמתו, ואלו הם:

א. "תורה שבעל פה כולה". זו הבטחה קשה מאד ומאלפת, מי יכול בעולם להבטיח דבר כזה.

ב. "סדורה בפי הכל". מי יכול עוד להבטיח דבר כזה.

ג. "כל הדינים גלויים לקטן ולגדול". איך אפשר להבטיח דבר כזה, ובקטון החל ובגדול פְּלֵה. כאילו אומר: לא מבעיני בגדול, אלא אפילו הקטן יבין ויודע ויהא סדור לו בפיו. פלא פלאות איך אפשר להבטיח כזאת.

ד. "כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם". איך אפשר להבטיח דבר כזה, להלכה ולמעשה, שכבר אין צורך לעיין ולבדוק בשום ספר, כדי לקיים מצוה ממצוות השם. הייתכן? – כן. מבטיח הרמב"ם, כן הכל מוכן וברור. ובכן, מי יכול ומי עשה כדבר הזה, עד היום הזה.

ה. "חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה". שוב פעם מבטיח לנו שחיבורו הוא מקבץ לכל התורה שבעל פה כולה. האם אינו חושש שמא שכח משהו? או נעלם ממנו? או אולי נשאר לו דבר בספק כל שהוא? – התשובה היא: לא. וקמ"ל גדולה מזאת, שחיבורו הוא מקבץ לתורה שבעל פה כולה, ומאימתי?–

ו. "מימות משה רבנו ועד חיבור התלמוד". איך לא חושש שמא שכח, או טעה במשהו, או אולי נשאר לו ולו ספק באיזה ענין. לא ולא, אלא הבטחה גמורה ממש ועד חיבור התלמוד.

ז. ואחרון הכביד: "לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם". הרי שהבטחה כזו אומרת דרשני!!!

ובכן: מי האיש (הרמב"ם) הנפלא העומד לפנינו?
האם נוכל להכירו? או נוכל לדעת מהותו?
או דילמא, על כרחנו לומר עליו: "לית דין בר נש"!!

מסתבר להדיא, שראינו תשובה לשאלה הראשונה, ואכן לא נגענו בהרמב"ם ולא הכרנוהו, ולא ידענו ממנו מאומה, ואפילו לא כמלוא פי מחט!!!

נקודות הבנה להכיר את הרמב"ם

וכדי שנבין את ירידת הדורות מהרמב"ם ועד זמנינו, נצביע רק על מילות אחדות, אבנים יקרות, לייסד הבית, הנה הרמב"ם בהקדמתו למשניות טהרות, פתח פתח כמשיח לפי תומו, וממנו נעמוד לדעת מי האיש הניצב לפנינו. ונסיק מסקנא.

ובכן זו לשון הרמב"ם:

"ואני רוצה להעריך כאן על מה שאפשר לשגות בו, והוא, ראוי לך אם אתה ממי שגבר חשקו לדעת, הטומאות והטהרות, והבנת כל מה שנכלל בסדר זה, שתדע על פה תחילה כל ההקדמות שהקדמתי במבוא זה עם לשון הפרק הראשון הזה של כלים, וגם פירושינו בו, עד אשר תדעו על פה היטב מאד, עד שיהא שגור בפין בלי שתצטרך לאמץ מחשבתך כדי לזכרו. ולא יספיק לך כלל לכך לקרא אותו ולעבור עליו, ואפילו תקראהו אלף פעמים בלי שתדעו על פה לא יספיק לך זה, אלא יהיה שגור על לשונך כמו קריאת שמע, ואולי יושג לך עם זכרון טוב והבנה וכשרון הבנת מה שנכלל בסדר זה. מפני שהם דברים קשים מאד כשלעצמם, רבות הספקות ועמוקי העיון. ואם היו גדולי חכמי המשנה עליהם השלום רואים בהם דברים חמורים כל שכן אנחנו... עכ"ל הטהורה.

ולכן בינו זאת חכמי הדורות, כי לא הכירו את הרמב"ם, וברור שדברי תורתו הם המאירים לנו עינים, לדעת את האי"ש ואת שיח'ו. דיבר אתנו האי"ש דברי אלוקים חיים ומלך. וכך היתה הסכמת מו"ר ועט"ר מופה"ר והדרו סבא דמשפטים של הדור הקודם שיצקתי מי"ם על ידו בעשר שנותיו האחרונים בין שנת השמונים לתשעים שנה, ולא כהתה עינו ולא נס ליחו. מני"ר

הגאון החסיד מרנא ורבנא רבי מאיר וואעקנין זצ"ל.
ראב"ד מקודש בעה"ק טבריא תובב"א. ובאורו אנחנו
הולכים. והנלע"ד כתבתי בס"ד. והשי"ת יאיר עינינו
באור תוה"ק תורת חיים. אכי"ר.

- ד -

מכתב קצר ונוקב, מרב גדול בישראל החפץ בעילום שמו, וז"ל:

בס"ד ב' דר"ח תמוז תשע"ג.

לכבוד...

ראיתי את המאמרים הנדפסים בקנין תורה חלק א' בסופו,
ובספר עטרת חן (התשעב-ג), ואענה לכת"ר את אשר בלבבי:

א. ישר לענין, הנה לדעתי גדולי אשכנז הבינו אחרת מכת"ר. והנה הם
לא קיבלו דברי הרמב"ם, ואילו חכמי הספרדים קיבלוהו עליהם.
וכידוע מדברי הרא"ש ומהרש"ל.

ב. ממילא חזרנו למרן השלחן ערוך לספרדים והרמ"א לאשכנזים. ולכן
אין אפשרות לקבוע לדורות רק פסק הרמב"ם, ולא קיבלנו הוראות
הרמב"ם, אלא הוראות מרן.

ג. ובקשר לתמיהה הרבתי שתמה כת"ר שהרמב"ם השלים התלמוד
כולו במקום רב אשי, אני זוכר מילדותי שראשי הישיבות אמרו לנו